

van de routines. Ook voor een juiste interpretatie van gegevens afkomstig uit arts-patiënt contacten is meer inzicht in de complexiteit van consulten relevant.

Promoveren door huisartsen II

G.J. BREMER

- ¹ Mokkink HGA, Tielens VCL, Smits AJA, Grol RPTM. Werkstijlen en huisartsen. Huisarts Wet 1986; 29: 72-6.
- ² Tielens VCL, Mokkink HGA, Van den Hoogen HJM. Het handelen van huisartsen tijdens het spreekuur. 1. De samenhang met een aantal mogelijk verklarende variabelen. Huisarts Wet 1988; 31: 44-7.
- ³ Mokkink HGA, Smits AJA, Grol RPTM. Prevara: een observatie-instrument voor het handelen van de huisarts in het kader van processen van somatische fixatie. Ned Tijdschr Psychol 1982; 37: 35-50.
- ⁴ Mesker-Niessen JLM, Mokkink HGA, Mesker PJP, e.a. Een protocollaire benadering van rugpijn. Huisarts Wet 1983; 26 (suppl 7): 41-8.
- ⁵ Smits AJA, Mokkink HGA, Grol RPTM, e.a. Spreekgedrag van huisartsen. De samenhang tussen medisch technische en psychosociale aspecten. Huisarts Wet 1985; 28: 121-5.
- ⁶ Grol RPTM, Van Eijk JThM, Mokkink HGA, e.a. Taakopvatting van de huisarts en zijn handelen in de spreekkamer. Gezondheid en Samenleving 1985; 6: 31-40.
- ⁷ Grol RPTM, Tielens VCL, Mokkink HGA, e.a. Attitude-changes in the vocational training of general practitioners. Med Educ 1985; 60: 479-86.
- ⁸ Tielens VCL, Beek M, Koopmans R, Van Trier Y. Behandelt de huisarts vrouwen anders dan mannen? Huisarts Wet 1986; 29: 204-8.
- ⁹ Tielens VCL, Mokkink HGA, Mesker P. Het medisch-diagnostisch handelen van de huisarts. Huisarts Wet 1985; 28: 44-8.
- ¹⁰ Mesker P, Mesker-Niessen J. In de kaart gekeken. In: Vruchten van een Nijmeegse boom. Nijmegen: Nijmeegs Universitair Huisartsen Instituut, 1985.
- ¹¹ Tielens VCL. Consulten van huisartsen. Een onderzoek naar verschillen [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1987.
- ¹² Grol RPTM, red. Huisarts en somatische fixatie. Utrecht, Antwerpen: Bohn, Scheltema & Holkema, 1983.
- ¹³ Thomassen JFM. Consultanalyse. Communicatieve en kwalitatieve aspecten van hulpverlening in de huisartspraktijk [Dissertatie]. Amsterdam: Vrije Universiteit, 1986.
- ¹⁴ Verhaak PFM. Interpretatie en behandeling van psychosociale klachten in de huisartspraktijk [Dissertatie]. Utrecht: Rijksuniversiteit Utrecht, 1986.
- ¹⁵ Van der Grinten R. Inbreng van de patiënt tijdens het spreekuurcontact [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1988.

In de periode 1980 – 1987 promoveerden in Nederland 35 huisartsen tot doctor in de geneeskunde; 19 van hen waren verbonden aan een van de universitaire huisartseninstituten.

Inleiding

In 1981 publiceerde ik in *Huisarts en Wetenschap* een lijst van dissertaties geschreven door huisartsen in de periode 1900 – 1979. Van de in totaal 237 studies voldeden er 110 aan minstens één van de volgende twee criteria:

- de studie moest hebben plaatsgevonden in de eigen praktijk;
- de bewerkte gegevens moesten zijn verkregen met de hulp van huisartsen.¹

Een dergelijke indeling van het materiaal bleek niet eenvoudig, omdat sommige begrippen moeilijk te omschrijven waren. Nu het begrip huisarts sinds een aantal jaren gedefinieerd kan worden, ligt het voor de hand de reeks uit te breiden met modern materiaal en daarbij slechts dissertaties op te nemen die geschreven zijn door 'huisartsen' en het onderwerp van de studie niet meer als criterium te hanteren.

Net als het vorige overzicht bevat de lijst slechts studies waarvan de auteur huisarts was op het moment van de promotie. Dat sloot enkele interessante boeken uit, zoals de dissertatie van Kocken,² die geen huisarts meer was toen hij promoveerde. Ieder ander criterium had echter weer andere bezwaren. In de volgende reeks van 35 dissertaties staan dus ook studies vermeld die niet in de huisartspraktijk zijn bewerkt; verder zijn er acht dissertaties waarbij niet een hoogleraar huisartsgeneeskunde als promotor optrad.

Enkele opmerkingen zijn in verband met een juiste beoordeling van deze lijst relevant.

Prof. dr. G. J. Bremer, hoogleraar huisartsgeneeskunde, Instituut voor Huisartsgeneeskunde, Ant. Deusinglaan 4, 9713 AW Groningen.

- De gang van zaken bij een promotie is geregeld in artikel 15 van de nieuwe Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs en in de artikelen 115-127 van het Academisch Statuut (Algemeen Deel). Sinds enkele jaren zijn de promotieelementen van de universiteiten dan ook min of meer uniform. Vrijwel overal worden nu ad hoc promotiecommissies benoemd die de dissertaties moeten fatteren.

- Het komt vrijwel niet meer voor dat de begeleiding plaatsvindt door één promotor; meestal zijn er verscheidene promotores en vaak ook nog een of meer referenten.

- Dat een arts-assistent zijn promotieonderzoek tijdens zijn beroepsopleiding verricht, is slechts eenmaal voorgekomen (Dogterom 1983). Afgezien van het feit dat wetenschappelijk onderzoek tijdens de beroepsopleiding tot voor kort in Nederland nauwelijks gestimuleerd werd, lijkt de opmerking van Huygen juist: een belangrijke reden waarom huisartsen zo weinig promoveren moet gezocht worden in de uiterst korte beroepsopleiding.³ Wat dat betreft ziet de toekomst er wat rooskleuriger uit.

- Huisartsen die zijn verbonden aan de universitaire huisartseninstituten, maken een steeds groter deel uit van het totaal aantal promoverende huisartsen (tabel).⁴ In de periode 1980-1987 waren 19 van de 35 promoverende huisartsen verbonden aan een instituut. Promoveren door vrij gevestigde huisartsen komt weinig meer voor: zestien in acht jaar. Op een populatie van 6000 huisartsen is dat niet veel.

Enkele oorzaken zijn wel te noemen. Promoveren kost tijd en dus geld. De economische situatie van de Nederlandse huisarts is op het ogenblik niet rooskleurig. Daar komt nog bij dat momenteel het hebben van de doctorstitel de positie van een individuele huisarts op geen enkele manier verbetert. Misschien vergroot het wel de kans om in een andere baan benoemd te worden. Dit betekent overigens wel dat de universiteit voor een groot deel de desbetreffende promotiekosten voor haar rekening neemt.

Tabel Aantallen dissertaties bewerkt door huisartsen in de huisartspraktijk, 1900-1987.

Periode	Aantal	Periode	Aantal	Periode	Aantal
1900-1904	–	1930-1934	6	1960-1964	15
1905-1909	–	1935-1939	2	1965-1969	20
1910-1914	–	1940-1944	5	1970-1974 ^a	22 (1)
1915-1919	3	1945-1949	6	1975-1979 ^a	9 (3)
1920-1924	5	1950-1954	4	1980-1984 ^a	22 (12)
1925-1929	4	1955-1959	9	1984-1987 ^a	13 (7)

In 1900 telde Nederland 2151 huisartsen, in 1950 3482, in 1980 5468 en in 1987 6243.

^a Tussen haakjes de aantallen door UHI-medewerkers bewerkte dissertaties.

Proefschriften van huisartsen 1980 – 1987

- Baselier PJAM. Acute bacteriële urineweginfecties in de huisartspraktijk [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1983.
- Bekker JP. Hypertensie interventie analyse te Krimpen aan den IJssel. Een onderzoek naar het interventiegebonden effect bij personen met een verhoogde bloeddruk, die zijn opgespoord door middel van een bevolkingsonderzoek en behandeld door de huisarts [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1983.
- Beusmans GHMJ. Huisarts en diagnostisch centrum. Toepassing van werkafspraken door huisartsen [Dissertatie]. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg, 1986.
- Van Binsbergen JJ. Zoutconsumptie en bloeddruk in een huisartspraktijk [Dissertatie]. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg, 1987.
- Dogterom GJ. Het geheugenspoor van het konijn: consolidatie en stabiliteit [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1983.
- Van der Engh JA. Het Nederlandse militaire gezin in West-Duitsland. Een longitudinaal lotgevallenonderzoek van 70 op een locatie in West-Duitsland geplaatste beroepsmilitairen der Koninklijke Luchtmacht en hun gezinnen verricht in de tweede helft der jaren '70 [Dissertatie]. Utrecht: Rijksuniversiteit Utrecht, 1983.
- De Graaf W. Huisarts en slaapgedrag. Waarnemingen omtrent slaapgedrag van patiënten in een huisartspraktijk [Dissertatie]. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1984.
- Van der Grinten R. Inbreng van patiënten. Een onderzoek van spreekuurcontacten [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1987.
- De Haan J. De doktersassistente. Delegeren van taken in een huisartspraktijk [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1986.
- Hoekstra GR. Patiënten met lage rugklachten in een huisartspraktijk [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1982.
- Jongorius JAC. Decompensatie. Draaglast en draagkracht in relatie tot decompensatie bij het neurastheen syndroom [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1984.
- Jonquière M. De behandeling van schouder- en elleboogaandoeningen volgens richtlijnen van Cyriax [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1986.
- Kam BJ. Meretrix en medicus. Een onderzoek naar de invloed van de geneeskundige visitatie op handel en wandel van Zwolse publieke vrouwen tussen 1876 en 1900 [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1983.
- Knottnerus JA. Interpretatie van diagnostische gegevens [Dissertatie]. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg, 1986.
- Lens P. Zieke dokters. Ziekte- en gezondheidsgedrag van huisartsen en hun gezinsleden [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1984.
- Van de Lisdonk EH. Ervaren en aangeboden morbiditeit in de huisartspraktijk [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1985.
- Mees JM. Filosofie der geneeskunst. Medicosofie [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1984.
- Neven EJJ. Uitstelduur en praktijkvoering. Een onderzoek in een aantal huisartspraktijken [Dissertatie]. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg, 1980.
- Oosterhuis WW. Nekpijn, buikpijn, rugpijn. Positieve aanwijzingen uit negatieve bevindingen [Dissertatie]. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1982.
- Post D. De huisarts en zijn hoofdpijnpatiënten [Dissertatie]. Amsterdam: Vrije Universiteit, 1980.
- Van Ree, JW. Het Nijmeegse interventieproject [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1981.
- Ridderikhoff J. Decision-making strategies in the general practice [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit, 1986.
- De Ruiters ARM. Een onderzoek naar de effecten van medische bijstand en de rol van de huisarts bij conflicten in de uitvoeringspraktijk van Ziektewet, WAO/AAW [Dissertatie]. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1987.
- Schade E. Overleden patiënten [Dissertatie]. Amsterdam: Universiteit Amsterdam, 1986.
- Sietsma E. De telefoon in de huisartspraktijk. De rol van de telefoon in een huisartspraktijk; opvattingen van patiënten en huisartsen [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1987.
- Sips AJBI. Veranderingen in geboorteregeling [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1981.
- Spreeuwenberg C. Huisarts en stervenshulp [Dissertatie]. Een exploratief onderzoek naar de stervenshulp van de huisarts en naar de invloed hiervan op het geëigend sterven van de patiënt. Utrecht: Rijksuniversiteit Utrecht, 1981.
- Van der Steen JJ. Terugkomtrouw in de huisartspraktijk. Een explorerend verklarend onderzoek van 1020 hulpzoekenden met nieuwe klachten, verschijnselen of aandoeningen in negen plattelandspraktijken [Dissertatie]. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden, 1987.
- Sijtsema WY. De gehandicapte en de gezondheidszorg [Dissertatie]. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 1981.
- Tielens VCL. Consulten van huisartsen. Een onderzoek naar verschillen [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1987.
- Voorn ThB. Chronische ziekten in de huisartspraktijk [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1983.
- Van Weel C. Anticiperende geneeskunde in de praktijk. Een onderzoek in een groepspraktijk naar het opsporen van hypertensie en cervixcarcinoom, alsmede naar de compliantie en de iatrogene effecten bij de behandeling van hypertensie [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1981.
- Van der Werf GTh. Geneeskundige oordeelsvorming onderzocht aan wat geschreven is over het handelen van de Nederlandse huisarts [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1984.
- De Wolf AN. Een onderzoek naar colon- en rectumcarcinoom met behulp van de Hemocult test [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit, 1982.
- Van Zutphen WH. De taken van de huisarts. Resultaten van een taakanalyse in 91 huisartspraktijken [Dissertatie]. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg, 1984.

Publikaties

Ondertussen zijn over het onderwerp promoveren door huisartsen enkele interessante publikaties verschenen.

Huygen, hoogleraar van 1968 t/m 1984, heeft zijn ervaring als promotor uitvoerig beschreven in een interessante bijdrage. 'Om een wetenschappelijk onderzoek te kunnen uitvoeren en een proefschrift daarover te voltooien moet men in hoge mate gemotiveerd zijn...'. 'Wat het voornaamste motief ook moge zijn, zeker is dat het zowel voor promovendus als promotor van het grootste belang is om bij het overwegen van een proefschrift zorgvuldig na te gaan of er inderdaad kan worden gesproken van voldoende motivatie om dit plan tot een goed einde te brengen. Het is namelijk bekend dat dit einde dikwijls niet wordt bereikt.' 'Zelf heb ik herhaaldelijk meegemaakt dat promovendi het vroeg of laat lieten afweten.'³

Wie zich enigszins in deze materie heeft verdiept, weet dat dit laatste niet alleen in de medische faculteit voorkomt. In de sociale faculteiten is deze uitval zelfs veel groter⁴ en met wat voor verdriet het promoveren gepaard kan gaan, staat de laatste tijd uitvoerig beschreven in de NRC-Handelsblad waar jonge aanstaande promovendi verslag doen van hun ervaringen.

Voorn heeft opgemerkt dat er met de resultaten van promotieonderzoek door huisartsen te weinig wordt gedaan.⁵ Dat is jammer want in deze dissertaties staat vaak bijzonder interessant onderzoek beschreven waarvan de resultaten voor iedere huisarts van belang zijn. Daarnaast zijn deze studies vaak van belang

om de uitvoerige literatuuropgaven die zij bevatten, informatie waaraan meestal veel tijd is besteed. Het blijkt nogal eens dat huisartsen slecht op de hoogte zijn van het bestaan van dit onderzoek en ook bij het onderwijs wordt te weinig gebruik gemaakt van de desbetreffende gegevens. Dit wordt nog versterkt door het feit dat de genoemde dissertaties in het bestand van sommige literatuur-databanken ontbreken. Misschien zou de redactiecommissie van *Huisarts en Wetenschap* eens kunnen overwegen iedere pas gepromoveerde huisarts iets over zijn promotie-onderzoek te laten schrijven.

Stimulering

Uit het voorgaande moge de lezer concluderen dat promoveren voor huisartsen geen eenvoudige zaak is en jaren veel extra arbeid vergt. Het is daarom te adviseren dat belangstellenden zich tevoren goed in de problematiek van het promoveren verdiepen. Daartoe kunnen zij gebruik maken van enkele publikaties over dit onderwerp.⁶⁻⁸

Intussen lijkt het een goede gedachte dat de Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO) op verzoek van de minister van Onderwijs en Wetenschappen een stimuleringsprogramma voor huisartsgeneeskunde heeft ingesteld. Het programma heeft tot doel de wetenschappelijke onderbouwing van de huisartsgeneeskunde in Nederland inhoudelijk te verbreden en structureel te versterken. Jonge huisartsen worden door dit stimuleringsprogramma in de gelegenheid gesteld zich in ongeveer vijf

jaar wetenschappelijk te bekwamen in patiëntgebonden en aandoeningsgericht onderzoek. De voorwaarden waaronder een dergelijke subsidie verkregen kan worden zijn beschreven in *Medisch Contact*⁹ en kunnen door iedere geïnteresseerde worden opgevraagd bij de instituten voor huisartsgeneeskunde en bij het bureau van ZWO, MEDIG-NON, Stichting voor medisch onderzoek en gezondheidsonderzoek, Stimuleringsprogramma Huisartsgeneeskunde, Koningin Sophiestraat 124, 2595 TM Den Haag.

¹ Bremer GJ. Studies uit de huisartspraktijk. Proefschriften van huisartsen 1900-1979. Huisarts Wet 1981; 24: 336-40.

² Kocken ThJ. Psychische stoornissen in een huisartspraktijk [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1984.

³ Huygen, FJA. Over het promoveren van huisartsen. In: Bey Bey Ben. Bundel ter gelegenheid van het afscheid van Professor Polak. Amsterdam: Instituut voor Huisartsgeneeskunde, 1984.

⁴ Schuyt ThNM. Wie wil er nog promoveren? Bilthoven: Pharos, 1986.

⁵ Voorn ThB. Proefschriften, wat doen we ermee? Patient Care 1987; 14: 2-4.

⁶ Buis P. Met De Groot op expeditie. In: Rede als richtsnoer. Den Haag: Mouton, 1979.

⁷ Huygen FJA. Wetenschappelijk onderzoek in de huisartspraktijk. In: Bremer GJ, Van Es, Hofmans A. Inleiding tot de huisartspraktijk. 2e dr. Leiden: Stenfert Kroese, 1974.

⁸ Bremer GJ. Promoveren door huisartsen. Huisarts Wet 1983; 26: 388-9.

⁹ Anoniem. Een stimuleringsprogramma voor onderzoek in de huisartsgeneeskunde. Med Contact 1985; 40: 1594-6.

Universitaire huisartseninstituten

Amsterdam

Huisartsen Instituut Vrije Universiteit, Faculteit der Geneeskunde VU, Van der Boechorststraat 7, 1081 BT Amsterdam. Postadres: Postbus 7161, 1007 MC Amsterdam. Telefoon 020 - 548 4558, 020 - 548 4537.

Instituut voor Huisartsgeneeskunde, Universiteit van Amsterdam, Meibergdreef 15, 1105 AZ Amsterdam. Telefoon 020-566 4717. Prof. dr. H. Lamberts.

Groningen

Instituut voor Huisartsgeneeskunde, Rijksuniversiteit te Groningen, Antonius Deusinglaan 4, 9713 AW Groningen. Telefoon 050 632 963 (hoogleraar), 050 - 632 975 (beroepsopleiding). Prof. dr. G.J. Bremer.

Leiden

Leids Instituut voor Huisartsgeneeskunde, Faculteitspaviljoen, Wassenaarweg 62, 2333 AL Leiden. Telefoon 071 - 148 333. Prof. dr. J.D. Mulder Dzn; Prof. dr. K. Gill.

Utrecht

Instituut voor Huisartsgeneeskunde, Rijksuniversiteit te Utrecht, Bijlhouwerstraat 6, 3511 ZC Utrecht. Telefoon 030 331 123. Prof. dr. R.A. de Melker; Prof. dr. Th. B. Voorn.

Rotterdam

Rotterdamse Universitair Huisartsen Instituut, Mathenesserlaan 264, 3021 HR Rotterdam. Telefoon 010 - 408 7620/1 (hoogleraren), 010

- 408 7624/5 (huisartsenopleiding). Prof. dr. H.J. Dokter; Prof. dr. E. van der Does.

Nijmegen

Nijmeegs Universitair Huisartsen Instituut, Verlengde Groenestraat 75, 6525 EJ Nijmegen. Telefoon 080 - 514 411 (onderzoek), 080 - 515 300 (huisartsenopleiding). Prof. dr. H.G.M. van der Velden; Prof. dr. C. van Weel.

Maastricht

Vakgroep Huisartsgeneeskunde, Rijksuniversiteit Limburg, Postbus 616, 6200 MD Maastricht. Telefoon 043 - 882 261. Prof. dr. C.A. de Geus, Prof. dr. J.A. Knottnerus.